

Razstave || Exhibitions

Razstava Univerze v Ljubljani – od prvih korakov do moderne univerze in odprtje muzejske sobe na ljubljanski univerzi 30. novembra 2015

Vsaka stavba nosi v sebi del zgodovine in predstavlja utrip svojega časa. To čast ima tudi ljubljanska univerza s svojo impresivno zunanjo podobo, obnovljeno v skladu z duhom časa, v katerem je bila zgrajena. Nekdanji deželni dvorec so gradili v začetku prejšnjega tisočletja po načrtih češkega arhitekta iz Dnaja Josipa Hudca. Že leta 1919 pa se je vanj naselila ljubljanska univerza, njene fakultete in rektorat. Burni vojni časi 2. svetovne vojne so omogočili okupatorju, da je zasedel večji del stavbe. Po vojni sta sledila obnova in čiščenje posameznih univerzitetnih poslopij. Na rektoratu so se izvajala adaptacijska dela. Prvi resnejši obnovitveni posegi pa so bili ob 50-letnici omenjene univerze, leta 1969, ko je rektor Modic izvedel večja gradbena dela. V celoti so preuredili znamenito *Zbornično dvorano*, v kateri so od decembra leta 1919 potekala prva predavanja študentov prava in so jo spremenili iz predavalnice v rektorjevo sejno dvorano – zbornično dvorano, kjer se je poslej sestajal univerzitetni svet. Uredili so tudi zunanost stavbe in postavili doprski kip prvemu rektorju, dr. Josipu Plemlju. V drugi fazi pa je za obnovo in lepši videz zunanosti univerze ob prelomu tisočletja po odhodu pravne fakultete poskrbel rektor, prof. dr. Jože Mencinger, ki je prenovil celotno zunanost stavbe in ji dal novo podobo ter s tem ustvaril monumentalno zunanost in notranost poslopija.

Tako preurejena stavba bo kmalu dočakala svečani jubilej – 100-letnico delovanja univerze. Kot uvod v te dogodke je vodstvo univerze v pritličju stavbe ob vhodu iz Vegove ulice obnovilo dva prostora in ju uredilo v muzejsko sobo. K sodelovanju je bila povabljena akademija za likovno umetnost in oblikovanje z dekanom Boštjanom Kendo Botasom, ki je zasnoval opremo prostorov ter grafično in likovno oblikoval razstavi. Pri tem delu je sodeloval tudi njegov študent Jernej Kejžar. V prvem, manjšem prostoru, so na ogled fotografije, ki jih je posnel in razstavil v črno-beli tehniki uradni fotograf univerze Željko Stevanić. Razstava nosi naslov *26 podob, ena Univerza* ter predstavlja atraktivne prizore in dogodke na 26 fakultetah ljubljanske univerze v sodobnem času.

Po stopnicah pa stopimo v večji prostor, kjer so zbrani dokumenti iz univerzitetnega arhiva, muzejski eksponati in arhivski posnetki, ki jih je zabeležil fotografski aparat. Tu je postavljena stalna razstava, ki jo je pripravila avtorica razstave Tatjana Dekleva in nosi naslov *Univerza v Ljubljani – od prvih korakov do moderne univerze*. Prikazuje ustanovitev in razvoj univerze ter njene simbole, rektorsko verigo in oblačilo ter funkcijo rektorja. Začetek razstave vsebinsko poseže v zgodnje obdobje 20. stoletja, ko se je oblikovala slovenska univerza. Ob pogledu na dokumente našo pozornost pritegne fragment prvega zapisnika seje zastopnikov raznih društev, ki so se zbrali v posvetovalnici na mestnem magistratu in razpravljali o aktualnih problemih slovenskih profesorjev in študentov. Sprejeli so pomembne sklepe in jih v posebni spomenici predlagali *Narodni vladi*. Prva, najpomembnejša zahteva, je bila ustanovitev Vseučiliške komisije kot vladne institucije, ki je začela z delom za ustanovitev slovenske univerze. Glavni v komisiji so bili odvetnik Danilo Majaron, univerzitetni profesor psihologije Mihajlo Rostohar in poverjenik za uk in bogočastje Karl Verstovšek, ki si je v vladnih krogih najbolj prizadeval za ustanovitev univerze. Kot nosilci rojstva in kreatorji prvih korakov univerze so na razstavi predstavljeni s kratkim besedilom o svojem delu ter s portretno fotografijo. Med arhivskimi dokumenti pa ustanovitev najbolje dokumentirata zakon regenta Aleksandra o ustanovitvi

vseučilišča kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je bil objavljen v *Uradnem listu Deželne vlade za Slovenijo*, in kopija listine o imenovanju prvih osemnajstih profesorjev ljubljanske univerze, ki so bili imenovani konec avgusta za vseh pet fakultet nove univerze. Prva predavanja so se začela 3. decembra. Le pravna fakulteta je zaradi odsotnosti profesorjev matičarjev na mirovni konferenci v Parizu začela delovati šele v letnem semestru 1920. Predavanja so potekala v deželnem dvorcu, ki ga je univerzi odstopila vlada. Tu so se nastanili pravna in filozofska fakulteta ter rektorati in dekanati. Ostale fakultete pa so svoje prostore našle po raznih krajih Ljubljane. Tehniki so poslušali predavanja v obrtni šoli in v poslopju realke, medicinci so zasedli prostore v prosekturi deželne bolnišnice, teologi pa so bili najemniki Alojzijevišča.

Prve namenske stavbe za potrebe univerze ter zunanost in notranost same univerzitetne stavbe, njenih inštitutov: inštituta za tehnično mehaniko in anatomskega inštituta ter stare tehnike so v fotografijah predstavljene na razstavnih panojih in kažejo prostore, v katerih je delovala slovenska univerza. Še bolj podrobno pa študentsko delo in opremo predavalnic, knjižnic in laboratorijev prikažejo posnetki študentov v predavalnicah stare tehnike, v laboratoriju za organsko kemijsko tehnologijo, na fiziološkem inštitutu medicinske fakultete in v knjižnici kemičnega inštituta. V vitrinah so razstavljeni originalni primeri študentske dokumentacije: svedočba o imatrikulaciji (potrdilo o vpisu), absolutorij (potrdilo o zaključku študija), indeksi in študentske legitimacije.

Fotografsko so predstavljena tudi prva študentska združenja, ki so imela pomembno vlogo pri ustanovitvi univerze in skrbi za njene študente ter so se organizirala v študentska društva po zgledu iz tujine. Najbolj poznani sta bili prvo študentsko združenje Predsedstvo zveze slušateljev ljubljanske univerze in liberalno društvo Triglav, katerih članov univerzitetni arhiv hrani največ fotografij.

Drugo tematsko področje razstave je prikaz podelitve doktorata. Ta svečani dogodek na univerzi slavnostno poteka že od leta 1920, ko je Anka Mayer Kansky postala prva doktorica ljubljanske univerze. Na razstavnem panoju, ki nosi naslov *Promocije doktorjev znanosti*, je prikazan in razložen zgodovinski razvoj te svečanosti, ki se odvija v Zbornični dvorani. Razložena je funkcija promotorja, ki ga je imenoval fakultetni svet in je v obdobju med obema vojnama sodeloval na podelitvi ter je v navzočnosti rektorja in dekana opravil razglasitev kandidata za doktorja znanosti in mu podelil doktorsko listino. V sodobnem promocijskem protokolu pa je promotorja zamenjal mentor, ki je podal poročilo o doktorandu in zaprosil rektorja, da kandidata promovira. Potek promocije je dokumentiran s fotografijami doktorandov, mentorjev in dekanov ter promotorja (rektorja ali prorektorja), ki jih hrani Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani ter je podprt z arhivskimi dokumenti: prijavami k doktorskemu izpitu, prošnjami za pripustitev, ocenami doktorskega izpita. Na razstavi so obiskovalcu na vpogled tudi doktorske listine (prve predvojne, večinoma natisnjene še v latinskem jeziku) in knjiga promocij, v katero se je vpisal doktorand po končani promociji.

Od muzejskih eksponatov je predstavljeno originalno rektorsko oblačilo in pokrivalo, ki je bilo izdelano ob praznovanju 70-letnice *Univerze v Ljubljani* leta 1989 ter so ga rektorji uporabljali do leta 2013, ko ga je zamenjalo novo. Pri podelitvi nagrad in priznanj, ob promocijah novih doktorjev znanosti, na podelitvah na svečanih proslavah, obletnicah in drugih dogodkih nosi rektor poleg omenjenega oblačila tudi okoli vratu obešeno rektorsko verigo, ki simbolično pomeni časti in dolžnosti. Načrt za prvo verižico je izdelal arhitekt Jože Plečnik ob desetletnici univerze. Sestavljena je bila iz 12 členov s simbolno figuro ter predstavlja lik žene z otrokom v naročju in napisom alma mater Aleksandrina in državni grb. Verigo so izdelali v Pragi in Ljubljani, pri izdelavi pa je bila precej preoblikovana. Originalni obesek se je izgubil in bil leta 1957 nadomeščen z novim. Ta praksa je obveljala tudi pozneje, ko je bil ob spremembah imena

univerze vsakokrat zamenjan tudi obesek na originalni rektorski verigi. Tako je na medaljonu verižice slovenski republiški grb za napisom *Univerza v Ljubljani* (1957), stilizirano poslopje univerze z napisom *Univerza Edvarda Kardelja* (1981) v Ljubljani in nov obesek z logotipom *Univerze v Ljubljani* (1990).

Uradne protokolarne insignije oblačilo in verigo uporabljajo poleg rektorjev tudi dekani fakultet. V njih se pojavljajo pri podelitvah diplom in promocij.

Razstavo zaključuje predstavitev Univerze danes, ki skupaj s 26 članicami združuje družboslovne, humanistične, naravoslovne in tehnične študijske programe. Od prvotno majhne ustanove s petimi fakultetami, kjer je bilo prvo leto vpisanih blizu tisoč študentov, jih sedaj na univerzi študira več kot 50.000. Univerza nudi tudi preko 300 dodiplomskih in podiplomskih študijskih programov ter je osrednja in največja izobraževalna in raziskovalna ustanova. S tem razvojem vstopa v novo stoletje.

Razstavo je pripravil *Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani* v sodelovanju z Akademijo za likovno umetnost in Športno zvezo Univerze v Ljubljani. Slednja je v stekleni vitrini razstavila tudi nekaj eksponatov pokalov in medalj, ki predstavljajo dosežke študentov na športnih tekmovanjih. Želja vse sodelujočih pa je, da se ob razstavljenem gradivu ozremo v preteklost in spoznamo delček sodobnosti slovenske univerze, kot je zapisala avtorica razstave.

Tea Anžur